MOTIVAȚIA ELEVILOR PENTRU ÎNVĂȚARE ÎN CONTEXTUL ORELOR DE INSTRUMENT MUZICAL

Liliana CHIRIAC,
profesoară de pian, corepetitor, grad didactic I
Școala de Arte “G. Enescu”, or. Călărași

Rezumat. *Motivația este un element esențial pentru orice activitate, ea este cheia succesului și în domeniul instructiv-educativ. Formarea motivației învățării este una dintre problemele fundamentale ale școlilor de arte/muzicale. În articol este prezentat specificul formării motivației învățării la orele de instrument muzical, precum și diverse modalități și strategii de stimulare a motivației, care ar ajuta profesorul în activitatea de predare. Sunt analizați factorii care contribuie la sporirea motivației, la creșterea interesului elevilor sau, dimpotrivă, la dezinteresarea lor.*

Cuvinte-cheie: *motivație, dezinteres, factori motivaționali, factori care influențează în mod negativ nivelul de motivație.*

STUDENT MOTIVATION FOR LEARNING IN THE CONTEXT OF MUSIC INSTRUMENT LESSONS

Summary. *Motivation is an essential element for any activity and is the key to success in the instructional and educational field. The development of learning motivation is one of the fundamental issues faced by music and arts schools. This article presents the specifics of fostering learning motivation during music instrument lessons, along with various methods and strategies for enhancing motivation that can assist teachers in their instructional activities. It analyzes the factors that contribute to increasing students' motivation and interest or, conversely, lead to their disengagement.*

Keywords: *motivation, disengagement, motivational factors, factors negatively influencing motivation levels.*

Frecvent, noi, profesorii de instrument muzical, ne ciocnim cu situația în care elevii mici își încep studiile la școala de arte și manifestă un nivel ridicat de energie, entuziasm și bucurie de a cunoaște ceva nou, în timp însă, motivația și interesul elevilor pentru învățare scade. În astfel de cazuri, în care constatăm tot mai mult pierderea interesului elevilor pentru învățare, urmat de abandonul școlar, trebuie să intervenim prompt pentru a schimba cursul lucrurilor, trebuie să căutăm modalități pentru a ajuta, a trezi atracția elevilor față de studii.

Cunoașterea motivelor care impulsionează elevii în desfășurarea actului învățării este importantă pentru profesori, deoarece acestea ne indică exact calea

pe care trebuie s-o urmăm în vederea finalizării cu succes a educației. În procesul căutării unor strategii eficiente de motivare a elevilor pentru învățare, este util sa pornim de la definiția termenului „motivație”, care provine din latinescul *movere* = a pune în mișcare, starea interioară care pune în mișcare un individ. Motivația este „o forță care acționează asupra unei persoane pentru a o împinge către realizarea unui obiectiv într-o manieră specifică”.

Când vorbim de motivația elevilor pentru activitățile instructiv-educative ne referim la totalitatea factorilor care îi mobilizează pe elevi spre o activitate de asimilare a cunoștințelor, de formare a unor priceperi și deprinderi. În procesul educațional (în funcție de sursa generatoare) observăm următoarele categorii de factori motivanți care provoacă elevul să treacă la acțiune și să obțină realizări importante pentru sine:

- factori intrinseci (interni sau de personalitate);
- factori extrinseci (exteriori sau de mediu).

Astfel, în literatura de specialitate se disting următoarele forme ale motivației învățării:

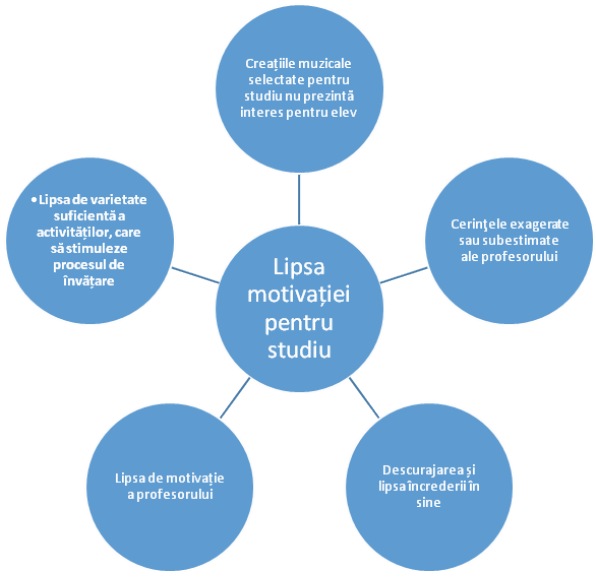
- ***Motivația intrinsecă*** se referă la recompensele interne obținute de individ, satisfăcătoare din punct de vedere personal, care îl motivează să acționeze într-un fel datorită propriilor interese și plăceri. Forma de bază a motivației intrinsece este curiozitatea, ce exprimă nevoia de cunoaștere, de lărgire și îmbogățire a orizontului. Activitatea de învățare motivată intrinsec este cea susținută de pasiunea pentru un anumit domeniu, de plăcerea de a învăța. *(Elevul învață pentru că își dorește să învețe, este fascinat de un domeniu, de cunoaștere sau de o activitate și este curios).*
- ***Motivația extrinsecă*** este un tip de motivație indusă de obiecte și evenimente externe persoanei și activității desfășurate. Activitatea în sine nu are semnificație pentru elev, constituind doar un mijloc de atingere a unor scopuri. În acest fel, activitatea nu oferă satisfacție sau plăcere și implică un efort considerabil din partea elevului. Motivația de acest tip presupune o stimulare externă prin recompense sau pedepse. *(Elevul învață pentru a obține vreun beneficiu: laudă, notă bună, recompensă financiară sau materială; sau: din teama de eșec, pedeapsă, disconfort și neplăcere, ori pentru ca părinții să nu-l certe).*

Desigur, când vine vorba de învățare, motivația intrinsecă a copiilor este scopul principal al părinților și al cadrelor didactice, deoarece când elevii sunt motivați intrinsec, nu este nevoie să insistăm să își facă temele, să îi convingem să citească suplimentar sau (în cazul nostru) să exerseze o abilitate. Dar, cele două tipuri de

motivații pot exista și în paralel, un elev poate învăța deoarece îi place materia respectivă, dar și pentru a obține note mari.

Muzica, fiind una dintre formele artistice cu o mare influență asupra omului, atrage spre cunoaștere copiii și tinerii în mod natural, intrinsec. Astfel, elevii vin la școala de arte cu un interes cognitiv natural, pentru studierea unui instrument muzical (motivați intrinsec). În perioada claselor mici copiii învață destul de mult și ușor, dar acest interes începe să scadă pe parcurs (dispare atracția elevilor de a exersa, nu le mai plac anumite activități). Ulterior, apar anumite „piedici” în calea elevilor, care îi fac să piardă interesul pentru învățătură, îi influențează negativ și duc la scăderea performanțelor. Aceste „piedici” sunt factorii care acționează asupra comportamentului uman și duc la scăderea motivației de realizare a anumitor acțiuni, fapte, atitudini. Cunoașterea acestor factori poate contribui la elaborarea unor metode și instrumente de diminuare a lor, astfel vom putea spera la o creștere a performanțelor la elevi.

Care sunt factorii ce influențează scăderea motivației învățării? Când și de ce își pierd copiii interesul față de studierea unui instrument muzical și cum putem preveni sau repara acest fenomen?

- **Creațiile muzicale selectate pentru studiu nu prezintă interes pentru elev.**

În fiecare școală se urmează un curriculum unitar, profesorii elaborează planul individual al elevului conform prevederilor curriculare. Creațiile muzicale selectate re-

prezentă: studii, exerciții tehnice, piese polifonice, sonatine sau sonate, piese miniaturale etc. De cele mai multe ori, gândirea profesorului în alcătuirea unui repertoriu pentru elev este în afara zonei de motivare a intereselor muzicale ale copilului, care să activeze forme intrinseci de motivare. Creațiile muzicale sunt prezentate elevului ca obligații extrinseci, prin urmare el trebuie să le îndeplinească fie că-i face plăcere, fie că nu.

Cum putem schimba acest lucru?

- Prezentăm elevului o varietate mare de creații de același gen, oferindu-i posibilitatea selectării. Preferințele proprii afectează în mod favorabil procesul instruirii, implicând elevul în procesul activ de luare a deciziilor. Este mai motivat să realizeze anumite lucruri acel elev care crede că aceasta a fost alegerea lui, decât acela care a fost impus să facă ceva. Chiar și iluzia alegerii este un factor motivațional, de aceea este util să expunem elevului mai multe lucrări muzicale, dintre care el să aleagă una, fiind astfel motivat să lucreze pentru că așa a ales el.
- Atunci când alcătuim planul individual al elevului, trebuie să luăm în considerare nu doar repertoriul recomandat de Curriculum (el are valoare de sugestie), dar și trăsăturile de caracter ale copilului: temperamentul, inteligența, creativitatea, calitățile sale spirituale, înclinațiile și dorințele interioare.
- Identificăm surse noi, actuale, moderne de suplinire a repertoriului. Este necesar să ținem cont de realitățile lumii moderne, de schimbarea gusturilor, preferințelor, limbajului muzical, de schimbarea întregii atmosfere sonore în care cresc copiii noștri. Muzica pe care o aud în jurul lor, pe care o cântă le determină gustul și le modelează înclinațiile spirituale. Repertoriul copiilor moderni trebuie să includă lucrări ale autorilor moderni, deoarece acestea sunt mai aproape de simțul copiilor moderni, ritmurile mai atractive, acordurile și sonoritățile mai pe plac.

Este deosebit de important ca materialul muzical ales să fie interesant copiilor. Utilizând noțiunea de “interesant” o subînțelegem desigur și pe cea de “accesibil”. Deoarece, omului îi este interesant, de obicei, ceea ce înțelege, ce este aproape de el, adică – accesibil.

- **Cerințele exagerate sau subestimate ale profesorului.**

Profesorul nu apreciază just nivelului pianistic al elevului la selectarea repertoriului și indică spre studiu creații, care:

- sunt prea dificile, elevul nu poate să le interpreteze din punct de vedere tehnic și artistic;
- sunt prea facile, nu oferă o dezvoltare continuă a posibilităților tehnice și de expresie a elevului, nu conțin grad de noutate.

Trasând copiilor sarcini identice, doar pentru că sunt prevăzute anumite obiective pentru nivelul respectiv de dezvoltare, nu facem altceva decât să stagnăm dezvoltarea firească a elevului supradotat – care își formează mai ușor automatismele necesare execuției pianistice și punem în dificultate elevul cu disponibilități mai modeste, îi provocăm insatisfacții datorită imposibilității de a face față cerințelor școlii. Trăind insatisfacții, copilul poate deveni frustrat, îi poate scădea încrederea în capacitatea sa de a duce la bun sfârșit sarcinile și de aici mai e doar un pas până la dezinteres față de domeniul respectiv de activitate.

Având dificultăți permanente în procesul de studiu sau, invers - lipsa progresului în dezvoltarea interpretativă, dispare interesul pentru învățare. Este, deci, necesar ca la alegerea repertoriului, profesorul să acorde o importanță deosebită determinării nivelului interpretativ inițial al elevului și posibilităților sale tehnice și de expresie.

Cunoașterea posibilităților interpretative ale elevului reprezintă un element important în procesul de motivare spre învățare. Învățarea organizată rațional, care oferă copilului perspectiva reușitei, devine atrăgătoare, plăcută, contribuind astfel la atașamentul lui față de muncă și față de școală.

Atenția acordată de profesor elevului demonstrează respectul fată de el, îi dezvoltă încrederea în sine, îi întăresc sentimentul de siguranță și apreciere personală.

- **Descurajarea și lipsa încrederii în sine**

Când rezultatele școlare ale copilului rămân scăzute pentru un interval lung de timp, apare descurajarea, lipsa încrederii în sine și, implicit, lipsa dorinței de a mai încerca să învețe.

Strategii ce pot crește nivelul încrederii și al auto-eficacității:

- învățați elevul să gândească pozitiv în situația unei activități dificile;
- excludeți judecările/criticile excesive ale elevului, găsiți mereu 2 „plusuri” la fiecare 1 „minus” al elevului (!);
- formați atitudini pozitive față de greșeli, ca față de un fenomen normal și inevitabil, minimalizați, pe cât este posibil, consecințele greșelilor efectuate;
- susțineți eforturile, chiar și cele mai mici, relevați oricare ameliorare, observați calitățile forte ale elevului și vorbiți despre ele;
- exprimați ferm încrederea în capacitatea elevului de a reuși, dacă va depune efortul necesar;
- nu vă ”zgârciți” să puneți la evaluare o notă mai mare unui elev care a făcut un progres în raport cu evoluțiile sale anterioare. Chiar dacă nota lui ca valoare nu se compară cu cea a colegilor din aceeași clasă – comparați-l nu cu ceilalți elevi (poate mai capabili), ci cu reușitele lui anterioare raportate la rezultatul actual.

În esență, îmbunătățirea opiniei elevului cu privire la propria sa competență se obține atunci când el reușește în mod repetat într-o activitate pe care nu se considera capabil să o îndeplinească. O reușită neașteptată redă unui elev încrederea în sine și crește astfel motivația sa pentru învățare.

- **Lipsa de motivație a profesorului.**

Un profesor plictisit, indiferent și apatic nu poate fi o sursa de inspirație și de motivație pentru elevii săi. Nimeni nu este motivat să învețe într-un mediu de clasă trist, pasiv.

Lipsa de motivație a profesorului (spre exemplu: din cauza nivelului nesatisfăcător de salarizare, sau din cauza degradării climatului școlar, a birocrației excesive, schimbărilor frecvente în sistemul de învățământ) se poate afla la originea lipsei de motivație a elevului.

Entuziasmul este contagios, fiindcă oamenii tind să se hrănească cu energie pozitivă. Elevii sunt mai dornici să învețe și sunt dispuși să rămână motivați dacă profesorul lor este entuziasmat și pasionat de materialul pe care îl predă. Entuziasmul profesorului se transmite inevitabil copiilor și îi disponibilizează chiar și pentru activități destul de dificile.

Atunci când lipsa de motivare începe sa fie resimțită de elevi, profesorul poate trezi interesul copiilor schimbându-și stilul de predare. O activitate didactică cu adevărat motivantă poate fi realizată prin:

- Discuție captivantă, capabilă să trezească interesul, pasiunea pentru muzică. Din timpurile cele mai vechi, instrumentul principal de influență al profesorului asupra copilului a fost considerat - cuvântul. Dar pentru a mișca interiorul copilului, însuși cuvântul profesorului trebuie să fie de o emotivitate nemaipomenită. Prin urmare, profesorul ar trebui să persevereze mult în această direcție.
- Demonstrarea vie (nu înregistrare) de către profesor a lucrării muzicale. Orice muzică, într-o înregistrare, cât de bună și calitativă ar fi ea, nu poate avea aceeași influență și acțiune asupra copiilor, ca interpretarea vie a ei. Interpretul (în cazul dat profesorul de instrument) poate reda imaginea artistică a unei lucrări muzicale mult mai expresiv: cu gestul, mimica, expresia feței, care și ele sunt destul de grăitoare, poate chiar mai mult ca celelalte. Astfel, una din modalitățile cele mai eficiente de influență asupra atitudinii interesate a elevului la lecția de instrument muzical este interpretarea emoțională, expresivă a profesorului.
- Organizarea captivantă a activității de predare. Învățarea unei piese muzicale poate fi anevoioasă și plictisitoare, dacă însuși lucrul nu este organizat

interesant. De aceea, cadrul didactic trebuie sa fie capabil să stârnească curiozitatea elevului prin elemente de noutate, prin varierea metodelor de lucru, prin crearea unor conflicte cognitive.

Activitatea pasionată a profesorului o putem releva ca fiind cea mai importantă condiție, deoarece numai pasiunea va trezi pasiune, interesul va trezi interes, precum știm că binele naște binele, violența naște violență ș.a.m.d.

- **Lipsa de varietate suficientă a activităților, care să stimuleze procesul de învățare**

Conform observațiilor neoficiale, doar 10% dintre copiii care învață la Școala de Arte sunt cu adevărat talentați. Elevii talentați duc o viață bogată în evenimente: strălucesc pe scenă participând la activități de promovare a imaginii instituției, se întorc din competiții ca câștigători, ceea ce este o motivație puternică pentru a studia. Dar, dacă activitatea elevului se limitează doar la lecții și examene, atunci studiul la „școala de muzică/arte” devine monoton, plictisitor și anevoios.

O metodă eficace de diversificare a activităților în cadrul școlilor de arte/muzicale ar fi desfășurarea activităților extrașcolare care să implice pe toți elevii, în funcție de preferințele lor și de poziția pe care doresc să o ocupe în cadrul unui anumit proiect educativ – ar fi o motivație puternică, ce ar satisface nevoia de recunoaștere a copiilor și le-ar trezi un sentiment de valoare practică.

Obiectivul didactic al acestor activități este stimularea, motivarea elevilor să ia măsuri și să-și îmbunătățească abilitățile de interpretare. Participarea la concerte este onorabilă, dar și responsabilă. Dacă un elev știe că piesa pe care o studiază va fi interpretată în fața unui public, lucrează mai persistent și mai atent asupra ei. El va depune efort să se prezinte nu mai rău ca ceilalți, deci va apărea o întrecere sănătoasă care va favoriza intensificarea lucrului de învățare.

Succesul activităților extrașcolare va fi garantat dacă ne propunem obiective realizabile, tangibile (adaptate grupei de participanți) și dacă apelăm la încredere, imaginație, bunăvoință și le acordăm copiilor dreptul de inițiativă spre acțiuni valoroase și frumoase.

Organizați activități extrașcolare cât de des aveți posibilitate, antrenați toți copiii clasei la desfășurarea lor, invitați părinții, rudele, prietenii copiilor și veți obține neapărat un val mare de motivație a învățării și de recunoștință.

Așadar, putem desprinde concluzia că orice copil poate fi motivat să învețe. Misiunea școlii și a cadrelor didactice este aceea de a crea condiții și situații de instruire, care să-i atragă pe elevi, iar conținuturile să fie selectate și prezentate în așa fel încât să se plieze pe nevoile și interesele lor de formare.

Referințe bibliografice:

1. Andrieș, V., Clichici, V. Educația nonformală: aspecte conceptuale ți funcționale. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, Institutul de Științe ale Educației. – Chișinău: IȘE, 2020 (Tipografia „Print-Caro”). – 68 p., SBN 978-9975-48-183-0
2. Butuc, S. Motivarea elevilor pentru învățare în contextul relației profesor-elev, Editura EVOMIND, 2018, p. 93, ISBN 978-606-94690-4-0
3. Cebanu, L. Managementul activităților extrașcolare, Academia de Științe a Moldovei. Chișinău: IȘE, 2015. ISBN978-9975-48-083-3
4. Gagim, I. Ştiinţa şi arta educaţiei muzicale, Chişinău, ARC, 1996.
5. Granețkaia, L. Pedagogia pianului: Teorie și metodologie.
6. MECC, Cadrul de referință al educației și învățământului extrașcolar din Republica Moldova. Chișinău, 2020.
7. MECC, Curriculum de bază pentru domeniul Arte. Profilul Artă muzicală. Chișinău, 2021.